

DEN GEMENSAMMA JORDBRUKSPOLITIKENS FÖRSTA PELARE: II – DIREKTSTÖD FÖR JORDBRUKARE

Genom 2003 års reform och 2009 års ”hälsokontroll” frikopplades den största delen av direktstödet. Förordning (EU) nr 1307/2013 utgör en enhetlig rättslig grund och en heltäckande regelsamling för ett mer målinriktat, rättvisare och grönnare direktstöd för jordbrukare.

RÄTTSLIG GRUND

Artiklarna 38 till 44 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget), förordning (EU) nr 1306/2013 (EUT L 347 av den 20.12.2013, s. 549) och förordning (EU) nr 1307/2013 (EUT L 347 av den 20.12.2013, s. 608), ändrad genom förordning (EU) 2017/2393 (EUT L 350 av den 29.12.2017, s. 15) (den så kallade ”omnibusförordningen” som medföljde kommissionens förslag i samband med halvtidsöversynen av den fleråriga budgetramen 2014–2020).

MÅL

Den gemensamma jordbrukspolitiken 2014–2020 har fortfarande två pelare, men samverkan mellan dem ökar och jordbruksstödet får på så vis ett mer allmänt och integrerat upplägg. Förordning (EU) nr 1307/2013 fastställer det nya systemet för direktstöd.

FÖRORDNING (EU) NR 1307/2013

A. Allmän beskrivning

När det gäller mekanismerna för direktstöd har man övergått från frikoppling till målinriktning. Den fas med frikoppling av jordbruksstödet från produktionen till förmån för ett mer generellt inkomststöd som inleddes 2003 har nu avlösts av en fas där varje del är sammankopplad med särskilda mål. Det samlade gårdsstödet ersätts av ett system för multifunktionellt stöd, med sju beståndsdelar: 1) Ett grundstöd per hektar, harmoniserat enligt ekonomiska eller administrativa kriterier på nationell eller regional nivå, och underställt en (inre) konvergensprocess. 2) En miljöanpassad komponent i form av ett kompletterande stöd för att kompensera för kostnaderna för miljömässiga kollektiva nyttigheter som inte ersätts av marknaden. 3) Ett kompletterande stöd till unga jordbrukare. 4) Ett omfördelningsstöd som innebär att jordbrukare kan få extrastöd för en gårds första hektar. 5) Extra inkomststöd till områden med naturbetingade begränsningar. 6) Stöd som är kopplat till produktionen för att främja

vissa områden eller typer av jordbruk av ekonomiska eller sociala skäl. 7) Ett förenklat frivilligt system för småjordbruk, med stöd på upp till 1 250 euro. De tre första delarna är obligatoriska för EU-länderna, medan de fyra sistnämnda är frivilliga. EU-länderna ska reservera 30 % av sitt nationella anslag för direktstöd till miljöanpassade komponenter. Resterande 70 % avsätts för grundstöd, efter avdrag för de belopp som anslås till nationella reserver av stödrättigheter (obligatoriskt, upp till 3 % av de nationella anslagen) samt till kompletterande omfördelningsstöd (upp till 30 %), unga jordbrukare (upp till 2 %), mindre gynnade områden (upp till 5 %) eller produktionskopplat stöd (upp till 15 %). Det nya hektarstödet ges bara till aktiva jordbrukare. Stödet underställdes dessutom till viss del en process för (yttre) konvergens mellan EU-länderna fram till 2019.

B. Viktigaste inslagen

1. Ordningen för grundstöd/förenklad arealersättning (obligatoriskt för länderna)

Medlemsländerna avsätter ca 70 % av sina nationella anslag till direktstöd inom ramen för den nya ordningen för grundstöd, med avdrag för alla anslag som avsatts för unga jordbrukare och för annat frivilligt stöd: mindre gynnade områden, småjordbruk, omfördelningsstöd och det "kopplade" stödet. För tolv medlemsländer kommer det enklare, schablonbeloppsgrundade systemet för enhetlig arealersättning att förlängas till 2020. När det gäller den inre konvergensen måste de EU-länder som 2013 fortfarande grundade sina anslag på historiska uppgifter övergå till mer enhetliga stödbelopp per hektar. De har i detta sammanhang flera möjligheter att välja mellan: de kan tillämpa ett nationellt eller regionalt tillvägagångssätt (på grundval av administrativa eller jordbruksrelaterade kriterier) som gör det möjligt att uppnå ett regionalt eller nationellt schablonbelopp 2019, eller se till att stödet till de jordbruk som får mindre än 90 % av det nationella eller regionala snittet stegvis ökas, med en garanti för att alla jordbrukare 2019 erhåller ett stöd som motsvarar minst 60 % av det nationella eller regionala snittet. De belopp som betalas ut till jordbrukare över det nationella eller regionala snittet anpassas proportionellt, varvid medlemsländerna har möjlighet att begränsa eventuella "stödförluster" till 30 %.

2. Medlemsländerna kan bevilja omfördelningsstöd för de första hektaren (frivilligt).

För detta kan de anslå högst 30 % av de nationella anslagen till jordbrukare, antingen för deras första 30 hektar eller upp till den genomsnittliga gårdsstorleken, om denna överstiger 30 hektar. En annan möjlighet är att tillämpa ett högsta stöd per hektar. De medlemsländer som tillämpar omfördelningsstödet kan undantas från skyldigheten att minska grundstödet från och med 150 000 euro (minst 5 %).

3. Ordningen för unga jordbrukare (obligatorisk för länderna)

För att uppmuntra till generationsskifte höjs det grundstöd som tilldelas unga jordbrukare, dvs. nya jordbrukare som är yngre än 40 år och har mindre än fem års erfarenhet, med 25 % under de första fem åren efter etableringen. Detta kompletterande stöd finansieras med 2 % ur de nationella anslagen och är obligatoriskt för medlemsländerna. Denna åtgärd kompletterar andra åtgärder som finns tillgängliga för unga jordbrukare inom ramen för landsbygdsutvecklingsprogrammen.

4. Miljöanpassning (obligatorisk för länderna men med flexibel tillämpning)

Utöver grundstödssystemet och systemet för enhetlig arealersättning kommer varje gård att få ett extrabidrag per hektar om den tillämpar jordbruksmetoder som gynnar klimatet och miljön. Medlemsländerna måste använda 30 % av de nationella anslagen till detta. Följande tre åtgärder föreskrivs:

- Diversifiering av grödor: Jordbrukare måste odla minst två grödor om jordbruksmarken omfattar mer än 10 hektar, och minst tre grödor om jordbruksmarken omfattar mer än 30 hektar. Huvudgrödan får täcka högst 75 % av jordbruksarealen (de två huvudgrödorna högst 95 %).
- Bibehållande av permanent gräsmark.
- Upprättande av ett område med miljöfokus på minst 5 % av gårdens jordbruksareal, för gårdar som är större än 15 hektar (med undantag för permanent gräsmark och fleråriga grödor), till exempel åkerrenar, häckar, träd, mark i träda, landskapselement, biotoper, buffertzoner, beskogade arealer och kvävefixerande grödor.

Om miljöanpassningskraven inte uppfylls kommer det att medföra omfattande påföljder. För att inte jordbrukare som redan arbetar med hållbarhets- och miljöfrågor ska straffas innehåller förordningen ett likvärdighetssystem för miljöanpassning, som innebär att den som redan tillämpar miljövänliga metoder anses uppfylla de grundläggande kraven. Till exempel kommer ekologiska odlare inte att behöva uppfylla nya krav, eftersom det redan påvisats att deras metoder medför klara ekologiska fördelar. För andra kan miljöprogrammen för jordbruket omfatta åtgärder som anses vara likvärdiga. Den nya förordningen innehåller en förteckning över dessa åtgärder. För att stöd inte ska utbetalas två gånger för samma åtgärder måste stödet inom ramen för landsbygdsutvecklingsprogrammen beakta miljöanpassningskraven.

5. Kopplat stöd (frivilligt för länderna)

För att få bukt med eventuella ofördelaktiga konsekvenser som den ”inre konvergensen” kan få för vissa särskilt känsliga sektorer eller områden har medlemsländerna möjlighet att bevilja kopplat stöd, dvs. stöd som är kopplat till viss produktion. Detta alternativ är begränsat till 8 % av de nationella anslagen om medlemslandet redan beviljar kopplat stöd, eller till 13 % om nivån på det kopplade stödet är högre än 5 %. Kommissionen har i motiverade fall möjlighet att godkänna en högre nivå. Dessutom är det möjligt att lägga till 2 % för kopplat stöd avsett för proteingrödor.

6. Områden med naturbetingade begränsningar (mindre gynnade områden) (frivilligt stöd)

Medlemsländerna eller regionerna kan ge extrastöd på upp till 5 % av de nationella anslagen till områden som klassificeras som områden med naturbetingade begränsningar.

7. Aktiva jordbrukare (obligatorisk för länderna men med flexibel tillämpning)

För att lösa problemet med så kallade passiva jordbrukare och för att täppa till en del rättsliga kryphål som gett företag möjlighet att ansöka om direktstöd fastän deras

huvudsyssla inte har med jordbruk att göra skärps reglerna för vad som anses vara en aktiv jordbrukare genom reformen. En ny negativ förteckning över yrkesverksamheter som inte ska omfattas av direktstöd är obligatorisk för alla medlemsländer, (här kan man anföra att omnibusförordningen har mjukat upp beviskraven [förordning (EU) 2017/2393 (EUT L 350, 29.12.2017, s. 15)] (se faktablad [3.2.9](#)). Medlemsländerna kan bygga på denna negativa förteckning med ytterligare yrkesverksamheter.

8. Stödberättigande arealer (med flexibel tillämpning)

De medlemsländer som kan räkna med en kraftig ökning av den deklarerade stödberättigande arealen har rätt att begränsa antalet stödrättigheter för 2015 till antingen 135 % eller 145 % av det antal hektar som deklarerades 2009.

9. Ordningen för småjordbrukare (frivillig)

Enligt den nya gemensamma jordbrukspolitiken får medlemsländerna tillämpa en förenklad ordning för småjordbrukare vid ett årligt stöd på upp till 1 250 euro, oberoende av gårdsstorlek. Deltagarna omfattas av mindre stränga efterlevnadskrav och slipper alla krav på miljöanpassning. De sammanlagda kostnaderna för stödet för småjordbruk får inte överskrida 10 % av de nationella anslagen, utom om ett medlemsland väljer att bevilja småjordbrukarna det belopp de skulle ha fått utan detta system.

10. Tvärvillkor (obligatoriskt)

Bestämmelserna om tvärvillkor har förstärkts och förenklats. För att få direktstöd måste jordbrukarna uppfylla dels jordbruks- och miljömässiga standarder som fastställts av EU-länderna och som syftar till att begränsa jorderosionen, bibehålla markstrukturen och andelen organiska ämnen i marken samt garantera en miniminivå när det gäller underhåll, dels gällande EU-normer på området för folkhälsa, djurhälsa, miljö och djurs välbefinnande. Om en jordbrukare inte uppfyller tvärvillkoren kommer det direktstöd som denne är berättigad till att delvis minska eller till och med helt dras in. I förordningen bekräftas att ramdirektivet om vatten och direktivet om hållbar användning av bekämpningsmedel kommer att tas med i tvärvillkorssystemet så snart det kunnat påvisas att de tillämpas korrekt i alla medlemsländer och kraven på jordbrukarna i detta sammanhang tydligt har definierats.

11. Mekanismen för budgetdisciplin och finansiell disciplin (obligatorisk)

En mekanism för budgetdisciplin tillämpas för att utgifterna inom den gemensamma jordbrukspolitiken första pelare inte ska överskrida de årliga budgettak som fastställs i den fleråriga budgetramen (se faktablad [1.4.3](#)). En justering av direktstödet föreslås när prognoserna visar ett överskridande av de totala beräknade utgifterna under ett givet budgetår. En eventuell minskning påverkar inte de första 2 000 euro som utbetalats till varje jordbrukare. De direktstöd som på förhand anslagits till jordbrukarna kan också minskas i samband med varje budgetår för att fylla den nya reserven för marknadskriser med högst 400 miljoner euro (se faktablad [3.2.4](#)).

12. Integrerat administrations- och kontrollsystem (obligatoriskt)

Det integrerade administrations- och kontrollsystemet (IACS) har också bekräftats och förstärkts. Det består av åtminstone en elektronisk databas, ett system för identifiering av jordbruksskiften, ett system för identifiering och registrering av

grundstödsrättigheter, ett integrerat system för kontroll och ett system för identifiering av varje jordbrukare som ansöker om stöd.

EUROPAPARLAMENTETS ROLL

Den 13 mars 2013 antog Europaparlamentet en rad resolutioner om lagstiftningsförslagen rörande den gemensamma jordbrukspolitiken efter 2013 [[P7_TA\(2013\)0084](#) till [P7_TA\(2013\)0087](#) (EUT C 36 av den 29.1.2016, s. 240–704)], vilka har fungerat som mandat för förhandlingar med rådet. Efter flera trepartsmöten nåddes en politisk uppgörelse den 26 juni 2013. Det krävdes dock ett antal förlikningsmöten mellan parlamentet och rådet för att klargöra vissa ekonomiska aspekter av direktstödet och landsbygdsutvecklingen. När dessa problem lösts antog parlamentet den 20 november 2013, omedelbart efter det att den fleråriga budgetramen 2014–2020 hade antagits, en rad resolutioner [[P7_TA\(2013\)0490](#) till [P7_TA\(2013\)0494](#) (EUT C 436, 24.11.2016, s. 270–280)], i vilka parlamentet än en gång välkomnade den nya gemensamma jordbrukspolitiken. I samband med halvtidsöversynen av den fleråriga budgetramen 2014–2020 lade parlamentet fram ändringar som förbättrade reglerna för miljöanpassningsstöd och stöd till unga jordbrukare. En uppgörelse med rådet nåddes i oktober 2017 och texten offentliggjordes i december samma år [förordning (EU) 2017/2393 (EUT L 350, 29.12.2017, s. 15)].

Albert Massot
02/2020

